

Dualitat o integració del servei públic de l'educació?

Eva Salvà i Pagès

Dualitat o integració del servei públic de l'educació?

Eva Salvà i Pagès

Sumari

1. Una mirada enrere
2. Realitats actuals de la doble xarxa
3. Possibles definicions de servei públic
4. Eixos bàsics per a una proposta de model educatiu
5. Propostes
6. Superació dels binomis
7. Referències bibliogràfiques

1. Una mirada enrere

La societat catalana ha tingut la particularitat de tendir a fixar i escometre els seus propis reptes de manera directa i sense delegar-los en ningú. A nivell educatiu en tenim un gran exponent, no només en la història més recent de la darrera meitat del segle passat sinó més enllà, a finals del segle XIX i encara en èpoques passades. Per acostar-nos a la realitat actual ens centrarem en els temps finals de la dictadura del general Franco i l'inici de la democràcia de les últimes dècades del segle XX.

Durant la dictadura franquista es va tenir clar que era des de l'escola on es podia desenvolupar de manera més efectiva la defensa de la llengua i la cultura catalanes. La societat civil es posava al davant d'una proposta educativa, allà on l'estat no hi arribava, o bé no es valorava com a autòctona, vàlida i suficient. Grups de pares i mestres s'avenien a crear escoles catalanes, laiques i d'iniciativa social. Cal també fer esment i no deixar de banda la proposta educativa de l'església però que potser anava també lligada a altres objectius paral·lels, objectius determinants per entendre l'entramat actual.

Quan el país es va anar normalitzant, l'escolaritat, l'oferta de places escolars i el sistema educatiu eren una prioritat. A algunes de les escoles existents se'ls va fer l'oferta de passar a la xarxa pública, moltes d'elles cooperatives de pares, als quals la gestió els superava i la possibilitat que

aquell model seu d'escola esdevingués el model d'escola pública catalana els va convèncer.

Amb tot això en els primers temps de la democràcia s'instal·la el model del concert educatiu. Un model que permet respectar la tradició educativa existent i, alhora, a nivell econòmic, no significa un esforç tant gran com la creació d'un centre. Alegries que d'altra banda el país no es podia permetre. El resultat fou un important pes de l'escola concertada laica d'iniciativa social a diferència de la resta de l'estat espanyol, on el pes era menor, i molt menys d'iniciativa social no religiosa. A Catalunya gairebé tota la tradició d'escola catalana passava a formar part d'aquesta oferta d'escola finançada amb fons públics. Però l'evolució i el creixement del país permetia anar creant oferta pública escolar.

La posada en marxa de la LODE (1985) va engegar els concerts educatius tal i com els entenem ara, tot i que la LGE (Ley General de Educación), ja establí en els anys 70 una subvenció econòmica per als centres privats. Deia *"en la mateixa quantia que representi el cost del sosteniment per alumne en l'ensenyament dels centres estatals, més la quota d'amortització i interessos de les inversions requerides"* (art.94.4). La posada en marxa dels concerts però, no va contemplar el cost real doncs la LODE estipula que el mòdul de concert cobreix bàsicament dos conceptes: salaris i càrregues socials del personal docent i altres despeses, deixant fora les amortitzacions i els interessos de capital propi. Amb tot, seguia mantenint l'afirmació que s'impartien els ensenyaments en règim de gratuïtat.

La LOGSE, primera llei ambiciosa d'ensenyament, va posar en solfa el teixit educatiu, forçant les escoles a adaptar-se en espais, titulacions i equipaments. Així, força escoles van haver de tancar davant la impossibilitat de poder adaptar-se a les noves exigències per manca de finançament i de projecte de futur. També cal afegir que la davallada demogràfica de finals dels anys 80 va acabar essent determinant. Des de l'any 1990 fins a l'actualitat s'han tancat més de 200 centres privats concertats. En aquests moments la proporció d'escola pública i privada concertada a Catalunya és del 60% d'escola pública i 40% d'escola privada concertada. L'escola privada sense aportació de finançament públic a Catalunya té una mínima representació que no arriba a la trentena de centres en aquests moments, tot i que, segons que sembla, està en procés de creixement. A la resta del territori espanyol la proporció és diferent, un 20% d'escola privada concertada i un 80% d'escola pública. Tot plegat com a resultat d'una dinàmica social i de competències diferents de les de Catalunya. L'oferta d'escola privada laica a Catalunya és molt superior a la de la resta de l'estat on l'oferta d'escola privada és majoritàriament religiosa.

2. Realitats actuals de la doble xarxa

Després d'aquesta ràpida radiografia històrica tinguem en compte aspectes de la legislació actual: la Declaració Universal dels Drets Humans i la Constitució Espanyola.

“Els pares tindran el dret preferent d'escollir el tipus d'educació que s'haurà de donar als seus fills”, diu la Declaració Universal dels Drets Humans en l'article 26, apartat 3.

“L'ensenyament bàsic és obligatori i gratuït”, diu la Constitució Espanyola a l'apartat 4 de l'article 27. I tot aquest article de la Constitució reconeix el dret a crear centres diferents dels que ofereixi l'estat i afirma que ambdues institucions escolars són convergents i complementàries.

Lleis a part, la realitat educativa catalana és força diferent de la resta d'autonomies de l'estat, potser només comparable a la del País Basc. La diversitat d'oferta, el compromís amb el territori, les experiències pedagògiques engrescadores i noves han perfilat un sistema clarament dual.

Com a resultat de tot plegat s'ha instal·lat una doble xarxa educativa composta per la xarxa pública i la xarxa privada concertada, ambdues finançades diferentment amb fons públics però amb distincions prou importants. El mòdul econòmic proposat en els pressupostos generals de l'estat no garanteix la gratuïtat real de la plaça escolar de l'escola concertada, com tampoc les petites millores que poden afegir cada una de les autonomies, si així ho volen. A Catalunya s'ha millorat el nombre de professors de les plantilles i també els salaris dels mestres amb l'analogia retributiva del professorat de l'escola concertada en relació als salaris del professorat de l'escola pública, però això no és suficient.

La xarxa privada concertada escolaritza un 42% de l'alumnat amb un 25% del pressupost públic. En el diari de sessions del Parlament de Catalunya es reconeixia el cost d'una plaça escolar pública en 659.000 ptes i el d'una plaça concertada en 346.000 ptes.¹

L'Agrupació Escolar Catalana presentava l'any 2000 un estudi de les seves escoles on es feia palès la insuficiència del concert. Aquest estudi evidenciava que el concert en aquells moments cobria, de mitjana, el 48% del cost d'una plaça privada.²

¹ Diari de sessions del Parlament de Catalunya . VI legislatura , sèrie D, núm. 3. Sessió núm.5 de 17 de juliol de 2001, p. 27.

² Quadre 16. Cost total de l'ensenyament reglat (25 hores o 27'5 hores setmanals) i ajudes rebudes per alumne i per etapes formatives (mostra escoles de l'AEC).

Etapa	Cost total alumnes	Total ajuda alumne	%ajuda	Dèficit per alumne	%dèficit
Ed. Inf.	342.870	71.363	20,8	271.508	79,2
Ed. Pri.	391.018	265.513	67,9	125.505	32,1

Més recentment, l'any 2006, el Foro Calidad y Libertad de Enseñanza³ en el document *Libertad y financiación de la enseñanza: condiciones y exigencias*, apuntava que els cost d'una plaça pública està al voltant dels 3.571€ i el finançament d'una plaça concertada és de 1.676€, això és una diferència de 1.840€ per alumne/any, una diferència del 48% entre l'una i l'altra. I encara a la revista "Magisterio"⁴ del 22 de novembre de 2006 s'informa que en el curs 2000-2001 els alumnes escolaritzats en l'escola concertada a España eren 1.700.534 i en el curs 2003-2004, 1.773.380, el que suposa un increment del 4%. Paral·lelament l'increment de la despesa dels concerts entre l'any 1993 i 2003 havia pujat només un 0,6%. Aquest senzill càlcul demostra que la despesa per alumne en l'escola concertada ha minvat força.

Les famílies mitjançant les seves aportacions "voluntàries" com de manera legal es poden dir però d'altra banda realment imprescindibles, han anat assumint allò que l'estat ha anat escatimant a un dels models d'aquesta doble xarxa.

La sensació que aquestes escoles han anat actuant de manera que poguessin superar els problemes que els plantejava la llei, fa que sigui un model d'escola que constantment està sota sospita i/o amenaça, ja que realment no ofereix els ensenyaments obligatoris en termes de gratuïtat. Hi ha una convenció informal que pacta un autoengany col·lectiu, fins i tot podem parlar de perversitat, amb el consentiment de l'administració. La política de la doble moral, discursos polítics que poden variar segons l'escenari i el públic present. Aquí això, allà allò. Polítics que lloen l'escola pública quan són davant d'un auditori d'escola pública i que reconeixen la tasca de l'escola concertada, només quan són davant d'un auditori proper a aquesta.

A Catalunya la demanda d'escola concertada per part de les famílies per escolaritzar els seus fills en els darrers anys ha augmentat. Els pares reivindiquen el dret a triar escola, però per altra banda les administracions

ESO	441.831	253.049	57,3	188.782	42,7
Altres	497.631	97.674	19,6	399.957	80,4
Mitjana	404.816	194.580	48,1	210.237	51,9

* Les quantitats estan expressades en les antigues pessetes.

AEC i UNIVERSITAT DE VIC. *Despesa i finançament de les escoles de l'Agrupació Escolar Catalana 1998*. Barcelona: AEC, 2000, p. 34.

3 Foro calidad y libertad de la enseñanza. Forum promogut per FERE i Educación i Gestión, patronals d'escoles religioses d'àmbit estatal.

4 Magisterio. 22 de novembre de 2006

hi posen impediments. El dret a escollir escola, el podríem plantejar en els termes de la societat del benestar sueca, res a veure amb la de principis dels anys 90. A Suècia s'està apostant de manera clara i sense perjudicis ideològics, per la col·laboració entre organismes públics i privats, per aconseguir un objectiu principal, que el ciutadà pugui triar. Es parla de la igualtat amb competència, amb empresa privada i llibertat ciutadana. Mauricio Rojas⁵ en fa una bona explicació. En la mateixa línia de treball trobem afirmacions dels professors Lozano i Castañeira:

*“allò públic ja no pot ser usat com a sinònim de progressista, ni allò privat com a sinònim de quelcom aliè a qualsevol preocupació social”.*⁶

Aquesta és la millor definició que podem trobar per afrontar el que entendríem com a proposta de servei públic educatiu, una combinació que ha de superar el maniqueisme entre allò públic i allò privat.

Els resultats de les avaluacions i estudis no contribueixen a confiar en l'escola pública, tot i ser una aposta forta de tots els governs d'ençà del restabliment de la democràcia. S'han dedicat diners en construccions, en millorar les condicions laborals dels mestres, en els equipaments, en l'atenció a la diversitat. Evidentment l'escola pública ha millorat si mirem enrere però es manté un problema pendent, això és saber si està responent als reptes que la societat li planteja ara i de forma immediata. L'escola concertada tampoc queda lluny d'aquestes problemàtiques. Els diaris vénen plens de notícies gens engrescadores, potenciades per una realitat urgent o bé per un *establishment* periodístic proper a l'alarmisme. Com en tants altres sectors no deu ser ni una cosa ni l'altra. Però cal preveure i no ser ingenus.

També cal afegir que una part important del professorat de secundària de l'escola pública mai no s'ha adaptat a la reforma educativa que procurava la LOGSE. Els mitjans de comunicació se n'han fet ressò, i això ha fet creure a moltes famílies que l'opció de l'escola pública per a cursar l'ensenyament secundari no era una bona opció pel seus fills. Això afegit a les mateixes queixes del col·lectiu de mestres no ha estat gens engrescador per confiar en l'escola pública. I, encara, sense deixar de banda la manca de formació específica d'aquests mestres per atendre col·lectius d'alumnes complicats en algunes zones, immigració i tasques en general més educatives que instructives.

⁵ ROJAS, Mauricio. *Suecia despues del modelo sueco*. Buenos Aires: Fundacion Cadaf, 2005.

⁶ CASTAÑEIRA, Àngel i LOZANO Josep M^a. “Público y privado”. *La Vanguardia*, 22 de novembre de 2006, p.27.

En l'escola pública la contractació dels equips docents no existeix, els mestres arriben a una escola pel concurs, sorteig i proximitat. És difícil mantenir un projecte educatiu amb una mobilitat de plantilla important curs rere curs. L'estabilitat de plantilles és una exigència del equips directius de l'escola pública, tot i que ells mateixos es veuen afectats per aquesta mobilitat. Darrerament, l'allau de nous mestres per cobrir la sisena hora i la reducció d'una hora lectiva dels seus horaris setmanals ha creat una situació de desgavell important, amb la manca de mestres, mestres de titulacions diferents o llicenciats que poden estar en comissió de serveis impartint classes a primària. L'únic requisit que es demana és titulació suficient.

S'introdueix una mesura correctiva important sense una planificació suficient, una precipitació que no ha permès valorar possibles actuacions més contextualitzades. Per sobre de tot un objectiu: equiparar l'oferta de l'escola pública a la de l'escola concertada, que fa més de 20 anys que ofereix pagada pels pares la sisena hora. Per igualar l'oferta s'introdueix aquesta sisena hora a l'escola pública, en un 80% d'implantació en el primer curs, i evidentment en termes de gratuïtat. La fissura del finançament comparat s'eixampla més.

Potser, a l'escola pública, els mestres i professors prioritzen altres necessitats per millorar l'oferta del servei públic. Han estat escoltats?

Des de la responsabilitat de les decisions polítiques cal mesurar bé els resultats esperats després de prendre una mesura que incrementa en un 20% les plantilles de l'educació primària i, per tant, el corresponent finançament d'una de les xarxes. Els observatoris d'avaluació aviat en podran donar resultats.

Tot, amb el recolzament social d'haver signat un *Pacte Nacional per l'Educació*, en què l'altra de les xarxes, la privada concertada, només rep elogis privats, reconeixements públics i propostes de futur.

És fàcil acusar l'escola concertada de triar els alumnes, de tenir una tasca docent més senzilla. L'escola concertada acull aquells alumnes que per zona li corresponen tot respectant la normativa d'admissió i matriculació. Si no és així cal denunciar-ho. Tenim com a resultat una escola privada concertada que escolaritza molts menys immigrants que l'escola pública degut, bàsicament, a dos motius. Primer, la no gratuïtat real, doncs els mòduls del concert no cobreixen, com hem vist fa uns paràgrafs enrere, el cost total de l'ensenyament per garantir la seva gratuïtat, els pares han d'afegir la diferència. I segon, les zones urbanísticament parlant on s'ubiquen les escoles concertades, en la seva majoria, disten molt de les

zones on s'ubiquen les concentracions de població immigrant. Aprofitant aquest darrer punt, es demana a l'escola que superi les desigualtats que des d'un punt de vista de planificació urbanística i social, no s'aborda amb valentia. És més fàcil responsabilitzar l'escola concertada d'una realitat geogràfica certa i no equitativa de la qual evidentment l'escola n'és només el reflex i no la causa. En zones amb taxes importants d'immigració, on hi ha oferta d'escola concertada, aquesta acull el mateix nombre d'immigrants que l'escola pública de la zona, hi ha un repartiment equitatiu. Per exemple, casos com al barri del Raval a Barcelona o les poblacions d'Olot i Manlleu, per anomenar-ne alguns.

Per primera vegada, el curs 2006-2007 es convoquen ajuts específics per cobrir la despesa de l'hora complementària de l'alumnat amb necessitats educatives especials (NEE) que de manera generalitzada ja es ve oferint a l'escola concertada.

S'ha hagut d'implantar la sisena hora a l'escola pública (el curs 2006-2007 és el primer en aplicació del pacte nacional per a l'educació) perquè l'escola concertada pogués acollir-se a subvencions que quantitativament suposaven l'equivalent al cost de l'hora complementària, per sufragar aquesta despesa de l'alumnat amb dificultats o amb necessitats educatives i socioeconòmiques desfavorides. Evidentment la resta de pares d'alumnes abonen mensualment les quantitats pertinents per cobrir la despesa econòmica que suposa aquesta sisena hora.

El contingut d'aquest sisena hora, durant tots els anys de la seva aplicació a l'escola concertada s'ha hagut de justificar com una hora no curricular en la que s'entretenia els alumnes en tallers. Ha calgut la seva posada en marxa a l'escola pública per reconèixer que són hores de dedicació a l'anglès, al reforç, en definitiva al contingut escolar. Mai, però, la qualificarem de curricular ja que això implicaria automàticament la presumpció que pogués ser gratuïta també per l'escola concertada, encara que amb la insuficiència actual de finançament.

Per aconseguir la igualtat de l'escola pública envers l'escola privada per les hores d'escolarització que aquesta està ofertant, s'afegeix un greuge més a l'escola concertada. Els pares d'aquest model de centre han de seguir abonant la diferència del que no cobreix el concert i l'obligatorietat gratuïta de l'escola pública passa a ser de 6 hores lectives diàries, quant a la privada es mantenen les 5 hores en el concert i la sisena hora la segueixen pagant els pares a més de la diferència entre el cost real i l'import del concert de les cinc hores curriculars obligatòries.

La proposta del *Pacte Nacional per l' Educació* , amb tota la dificultat que va suposar la seva signatura, fa palès i valora el paper fet per l'escola privada concertada. Diu textualment:

“ Per diverses raons, un dels trets que caracteritzen el nostre sistema educatiu és la concurrència , juntament amb els centres educatius públics, d'una àmplia xarxa de centres de titularitat privada que, acollits al règim de concert, han demostrat una inequívoca voluntat social en la prestació del servei educatiu. Aquests centres privats, a més, aporten al nostre sistema una dilatada trajectòria i un destacat nivell de pluralisme i diversitat.

Amb la necessitat de permetre satisfer les necessitats socials que es pretén atendre a través del sistema educatiu esdevé el marc on es concreta aquesta concurrència entre l'escola pública i l'escola privada de caràcter social. Només des d'una concepció social i de qualitat del servei educatiu d'interès públic pot ser possible crear les condicions perquè la igualtat d'oportunitats i la llibertat esdevinguin efectives.”⁷

Potser per això, el *Pacte Nacional* es compromet explícitament a fer un estudi de costos dels centres finançats amb fons públics , ja que reconeix la no gratuïtat de l'escola concertada. S'acorda la implantació de la sisena hora a l'escola pública (recordem el 80% de centres el primer curs de la seva posada en marxa) i es pretén aconseguir en sis anys la gratuïtat real de l'escola concertada.

Aquest pacte va voler ser massa ambiciós. I en comptes d'esdevenir un acord va transformar-se en una negociació a moltes bandes amb la pretensió d'accontentar tothom.

La despesa que comporta la posada en marxa de les propostes del *Pacte Nacional* és important, els resultats estan per veure. Centrant el contingut curricular de la sisena hora per a reforç de l'anglès, com s'ha pogut llegir en la premsa els darrers mesos, hem de suposar que els mestres seran immigrants, doncs el perfil del autòctons dista molt de poder cobrir tants llocs de treball amb aquesta especialitat.

Segons els últims espais de debat som davant dues xarxes que cada vegada convergeixen en menys per aconseguir un volgut model únic, una xarxa única de servei públic educatiu. És aquest l'objectiu del govern? I és aquest l'objectiu prioritari de la societat catalana?

⁷ GENERALITAT DE CATALUNYA. *Pacte Nacional per l'Educació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006, p. 21.

Si aquesta clivella en què divergeix l'oferta del servei educatiu, l'escola pública i l'escola privada concertada, no s'atura, tindrem més desigualtat i més tensions entre les dues xarxes.

S'ha de procurar que el *Pacte Nacional* sigui una eina important per arribar a enteses reals i a pràctiques eficients per oferir un servei públic educatiu amb una línia pactada a totes bandes, amb acords importants entre interlocutors que no és fàcil posar d'acord. És l'acord firmat i no n'hi ha cap altre. També cal valorar que era el moment polític idoni per assegurar un pacte amb tots els agents implicats.

3. Possibles definicions de servei públic

Tractem ara d'aproximar-nos a la definició de servei públic educatiu. Entès com a servei públic? O bé com a servei d'interès públic? O bé parlem de servei d'interès general? A Europa hi ha grans disquisicions polítiques i terminològiques sobre aquestes definicions, discussions no exemptes d'un rerefons ideològic molt important.

- Servei públic, servei d'interès públic, servei d'interès general?

Acceptada l'entesa que servei públic és la prestació d'un servei donada per l'estat sota la seva titularitat, entenem que el que és públic és la titularitat no el servei. Per exemple la recollida de brosses és un servei públic independentment de qui proveeixi aquest servei. El sector educatiu és més complicat. A ningú no se li escapa el pes ideològic i polític del debat. Qui proveeix aquest servei i no vol deixar de fer-ho, l'estat, no ho fa només per respectar els drets humans o la Constitució. És el convenciment del seu determinisme en el plantejament de futur d'un model d'una societat.

Si parlem de servei d'interès públic, estem situant aquest servei com a transcendental pel desenvolupament de la societat, un servei pel bé comú de tota la societat. Per tant s'han de regular les condicions necessàries per oferir aquest servei alhora que es facilita que des de la iniciativa social es puguin crear i gestionar centres educatius que proveixin el servei d'interès públic.

I la tercera possibilitat, servei d'interès general, molt utilitzada en l'àmbit europeu, ja esbiaixa qualsevol component públic d'un servei acostant-lo a una definició més de ciutadania. S'allunya del tot de qui sigui el proveïdor d'aquest servei. El que es fa públic és la necessitat de l'objecte del servei a prestar i a gaudir. Una definició que aniria en la línia del que apuntàvem del model suec unes pàgines enrere.

Cal doncs plantejar allò públic vinculat al servei i diferenciat d'allò referit a la titularitat. D'aquesta manera podrem emprar de manera generosa el concepte de servei públic. Això passa per una implicació gran de la iniciativa privada en l'àmbit de la cosa pública.

Reprenquem el títol en forma de pregunta que encapçala aquest capítol: dualitat o integració del servei públic de l'educació?

Als EEUU un llibre controvertit de Glenn, *El mito de la escuela pública*⁸, qüestiona la idea socialment estesa de creure que l'únic proveïdor d'una educació equilibrada i igual per a tothom només pot ser l'estat. Estaríem parlant de termes que defensa Hayek d'una manera molt liberal, termes que espanten quan parlem d'educació i d'ensenyament.

La qüestió de la integració també ens pot confondre. En definicions actuals en què parlem d'inclusió, d'absorció, d'acolliment, estem parlant d'una escola normal i una altra que no ho és? Si desgranem la paraula arribem a conclusions ideològiques que voldrien o podrien fins i tot suggerir un canvi de títol del capítol. No hi entrarem.

Cal superar el dilema entre escola pública i escola privada concertada. Podem trobar moltes semblances entres escoles dels dos models i moltes diferències entre escoles del mateix model. En les trobades i jornades promogudes per edu21 era habitual que els mestres participants coincidissin i argumentessin en funció de la seva particular experiència i no en funció de la seva feina en una o altra xarxa. La zona on està ubicat un centre marcarà molt clarament els tipus de serveis que s'ofereixen independentment de la titularitat del mateix. La voluntat dels pares en el cas de l'escola pública pot portar a oferir unes activitats extraescolars determinades i a ofertar reforços per a àrees que considerin prioritàries. En el cas de l'escola concertada és el titular del centre que fa l'oferta de determinades activitats que sap que el seu entorn immediat així ho reclama, serveis que als pares els són imprescindibles com ara l'acollida del matí i de la tarda, activitats extraescolars i la sisena hora, coneguda com l' hora complementària. Activitats que evidentment els pares s'avenen a pagar perquè entenen que és un servei més enllà del que s'està finançant parcialment per la via del concert.

⁸ GLENN, Charles L. *El mito de la escuela pública*. Madrid: Encuentro Educación, 2006.

Amb totes aquestes observacions es fa difícil assumir que d'una manera propera, fins i tot a mig termini, es puguin superar les tensions entre les dues xarxes, pública i privada concertada. Ara, que no sigui una tasca finalment abastable, no significa que sigui menys volguda per la gent compromesa amb el món de l'ensenyament.

Apostar, com ja tot indica, per un finançament suficient de l'escola concertada, en cap cas vol dir integració a la xarxa pública de l'escola concertada entesa com fins ara. Millorar el finançament posa en situació de proveir en termes d'igualtat un servei d'interès públic des de la iniciativa que promou i possibilita la constitució de centres diferents dels ofertats per l'estat. La riquesa que una societat del segle XXI ha de gaudir no pot apuntar a maneres estatalistes d'afrontar l'oferta d'un servei d'interès públic. A Catalunya tenim un exponent clar de quina pot ser aquesta manera de concertar un servei de forma diferent. La sanitat és un servei d'interès públic, efectivament gratuït, independentment de qui en sigui el proveïdor, un hospital concertat o públic. A priori, el pacient no té una atenció diferenciada, en funció de la titularitat de l'hospital, en tot cas serà per l'especificitat de cada un d'ells i de la seva qualitat en el servei.

Mariano Fernández Enguita⁹ suggereix en els seus textos que la vella dicotomia pública privada és enganyosa, pel que té de pervers, paraula que hem utilitzat unes pàgines més amunt. La reflexió la centra en el paral·lelisme que presenta allò públic com a bo, de tothom, col·lectiu, públic com una paraula magnífica intocable; i allò privat com d'un mateix i, per tant, no dels altres. Com que es parla d'escola concertada aquest binomi polaritzat li sembla superat, i per tant pel fet, l'escola concertada, d'estar finançada amb fons públics l'obliga a certs compromisos. I també cal garantir, com bé apunta, la igualtat de condicions en què s'ofereix la prestació del servei públic educatiu.

4. Eixos bàsics per a una proposta de model educatiu

Davant d'una proposta de model educatiu es poden fixar quatre eixos al voltant dels que han de girar les decisions que es prenguin.

- a. La gestió i la direcció professionalitzada
- b. La política de recursos humans i equips de professionals estables
- c. L'autonomia de centre
- d. El finançament

⁹ FERNÁNDEZ ENGUITA, Mariano. *¿Es pública la escuela pública?*. Madrid: Cispraxis, 2002.

La gestió i la direcció professionalitzada com element cabdal, per a garantir una qualitat desitjada a partir de l'anàlisi de l'entorn, el disseny d'un projecte i el desenvolupament pràctic del mateix. La política de recursos humans que es planifica amb un equip de professionals estable, identificat amb un projecte educatiu que dona coherència i continuïtat a la idea original. L'autonomia de centre és el tercer eix imprescindible per tirar endavant els dos eixos anteriors, sense personalitzar el projecte no es pot mantenir viu el programa que l'organització vol fer fructificar.

Aquests tres eixos s'han de reivindicar en qualsevol de les dues opcions. En l'escola pública per l'evidència de manca d'autonomia en la gestió i les dificultats en l'estabilitat dels equips docents. En l'escola concertada per les dificultats de mantenir aquesta autonomia i la tendència a voler-la homogeneïtzar amb l'escola pública. Algunes intervencions de la inspecció educativa malmeten aquestes especificitats i fan perillar el bon funcionament.

I finalment, parlem del quart element. El finançament és l'eina cabdal per homogeneïtzar les dues xarxes en la prestació del servei, en els possibles projectes educatius a oferir. Quan quedi prou resolt podrem parlar de l'homogeneïtzació en els nivells de qualitat. Exigir els mateixos deures sense comptar amb un finançament suficient és impossible. També és cert que cal ser molt acurats en les propostes econòmiques ja que poden generar desigualtats molt fortes amb un intent només d'homogeneïtzació. El principi d'equitat és fonamental, no hi ha un cost mitjà, hi ha costos específics en funció de projectes i necessitats

Cal també ser imaginatius en les propostes de finançament. Standaert i Maes¹⁰ quan parlen del sistema educatiu flamenc constaten que a Bèlgica s'accepta i reconeix que el finançament de l'estat no serà mai suficient per assumir tots els costos de l'ensenyament obligatori, mai no podrà complir totes les necessitats de les escoles respecte a la proporció de professors i estudiants, infraestructures o material didàctic, per això es permeten patrocinis, publicitat o altres tipus de col·laboració de la iniciativa empresarial. Cal tenir en compte aquestes o altres possibilitats, segurament tan realistes com poc habituals sempre amb transparència i sense perdre de vista l'*accountability* a la societat.

¹⁰ STANDAERT, Roger i MAES, Bart. *Els sistemes educatius europeus crisi o transformació?*. Barcelona: La Caixa. Col·lecció estudis socials nº 18, 2005.

5. Propostes

Per aconseguir una única xarxa de servei públic educatiu fem un imaginari ideal.

Cada centre de titularitat pública o privada concertada negocia amb l'administració el seu conveni marc en funció dels alumnes que escolaritza i en funció del seu projecte educatiu. Base equitativa suficient més un diferencial per a l'autonomia de cada centre.

No hi ha un cost estàndard ni un funcionament exacte per a totes i cada una de les escoles. Cada funcionament s'ha d'acostar al perfil d'alumnes que acull, al projecte educatiu. És la realitat de la diferència, de la pràctica personalitzada.

En el cas de les escoles seria desitjable i convenient que la diferència de l'oferta, en hores, en qualitat o en serveis, fos una opció individual i raonada de cada institució en funció de l'alumnat escolaritzat, la zona geogràfica d'ubicació, el projecte educatiu que oferís i els resultats esperats en els seus alumnes. Únicament aquesta hauria de ser la diferència de l'oferta. I, per tant, coincidiria o divergiria entre cada una d'elles i no en funció de la seva titularitat.

En altres capítols del llibre es parla de propostes comparades, que també cal tenir presents quan reflexionem sobre la dualitat o la integració del servei educatiu. I també cal atribuir les diferències a models d'estat i de societat que han anat evolucionant de maneres conseqüents amb llurs històries més recents i d'èpoques passades.

Per mantenir la doble xarxa del servei públic educatiu fem un imaginari ideal.

Si la proposta és mantenir la doble xarxa, cal preservar cada una de les particularitats i tendir a minvar les diferències.

La titularitat de l'oferta és el que determina l'especificitat en un primer moment. Les exigències i els drets no han de ser, en absolut, diferents si es garanteix la mateixa provisió econòmica i de reconeixement en cada una de les xarxes.

Es pot comptar amb els contractes-programa com a eina per aconseguir millores en aspectes concrets, valorats per cada un dels centres, amb un pla estratègic al darrera i una proposta d'avaluació dels resultats previstos. Evidentment caldria també una dotació econòmica suficient per actuar i

investigar en la pràctica docent. Tot plegat seria una eina àgil que possibilitaria desenvolupar projectes específics i avaluables.

També cal fer menció de la no subsidiarietat d'una xarxa cap a l'altra. La prestació del servei d'interès públic és facilitat indistintament amb una proposta de planificació escolar mancomunada amb participació de tots els agents socials afectats, ajuntament, administració autonòmica i representants de les escoles concertades.

En els propers anys a Catalunya sembla que s'ha d'incrementar en un 30% l'oferta de places escolars obligatòries i gratuïtes, degut a l'increment demogràfic previst. Si en els darrers vint anys la xarxa concertada s'ha vist afectada per una important reconversió del sector, ara en moments de creixement, també cal tenir en compte l'oferta possible de creixement de l'escola concertada. Cal garantir mitjançant una mesa de planificació la possibilitat de crear nous centres concertats o ampliar els actuals per poder mantenir el tarannà específic de tradició, catalanitat i qualitat de les escoles concertades a Catalunya, a les que evidentment s'ha de garantir la concertació dels ensenyaments en termes de gratuïtat.

Ambdues propostes podrien convergir en un model en què no caldria parlar ni de dualitat, ni d'integració, un cop superats aquest dos termes.

6. Superació dels binomis

S'ha de treballar intensament per aconseguir la superació dels binomis públic / privat i dualitat / integració perquè es tracta d'una polèmica estantissa, de tancament i de no renovació. S'han d'introduir nous corrents europeus gens enrocats en socialismes immadurs i liberalismes falsos. Si es vol afrontar una nova proposta educativa, caldrà superar maniqueïsmes desfasats i estèrils. Només des de visions agosarades, lliures i responsables podrem fer propostes encertades que transformin l'ensenyament i l'educació en actes de responsabilitat compartida per tota la societat envers ella mateixa i els seus futurs ciutadans.

Per acabar, un esment especial a Jacques Lesourne¹¹, que ja molt abans de l'any 2000 es plantejava els desafiaments actuals:

“Convindria que tant en l'ensenyament públic com en el privat amb contracte (concert), poguessin existir establiments pilots que funcionin amb menys

¹¹ LESOURNE, Jacques. *Los desafíos del año 2000*. Barcelona: Gedisa, 1993.

pressions i fossin capaços d'explorar, amb la reserva d'una avaluació a posteriori, vies realment noves”.

És absolutament prioritari definir un servei d'interès públic educatiu en funció de les seves pròpies característiques i no en funció de la titularitat dels centres. Un servei que possibiliti noves fórmules, experimenti amb nous models escolars i doni respostes creatives a les necessitats actuals i futures de la societat.

Cal defensar propostes sòlides i que no afegixin debats essencialment ideològics. Cal menys corporativisme, menys lleis i menys burocràcia. Cal apostar convençudament per donar més autonomia als centres, més formació als docents, més professionalització al sector, més projectes de desenvolupament intern, més treball directe sobre la realitat d'els individus i més autoavaluació per a la millora constant.

7. Referències bibliogràfiques

AGRUPACIÓ ESCOLAR CATALANA i UNIVERSITAT DE VIC. *Despesa i finançament de les escoles de l'Agrupació Escolar Catalana el 1998*. Barcelona: AEC, 2000.

BONAL, Xavier; ESSOMBA, Miquel Àngel; FERRER, Ferran. *Política educativa i igualtat d'oportunitats*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2004.

BONAL, Xavier (dir.). *L'estat de l'educació a Catalunya*. Anuari 2005.

CASTAÑEIRA, Angel y LOZANO, Josep M^a. "Público y privado". *La Vanguardia*, 22 de novembre de 2006.

FERNANDEZ ENGUITA, Mariano. *¿Es pública la escuela pública ?* Madrid: Cispraxis, 2002.

FORO LIBERTAD Y CALIDAD DE LA ENSEÑANZA. *Libertad y financiación de la enseñanza: condiciones y exigencias*

GLENN, Charles L. *El mito de la escuela pública*. Madrid: Encuentro, 2006.

LESOURNE, Jaques. *Los desafíos del año 2000*. Barcelona: Gedisa, 1993.

PRATS, Joaquim; RAVENTOS, Francesc. *Els sistemes educatius europeus ¿Crisi o transformació?*. Barcelona: Obra social la Caixa, 2005.

RIU I ROVIRA DE VILLAR, Francesc. *Les escoles concertades en el marc de la Constitució, la Lode i la llei de qualitat*. Barcelona: Secretariat de l'Escola Cristiana, 2003.

ROJAS, Mauricio. *Suecia después del modelo sueco*. Buenos Aires: Fundación Cadafal, 2005